

På Brandvakten i Malmö tränar hundar hjärnskadade vuxna – De återfår sin sociala kompetens

Jamshid Memar har lagt ut ett spår i gräset och när selen är på plats ger sig Brix iväg. Med nosen i marken letar sig schäfern igenom området och Jamshid halvspringer efter honom. En vanlig spårning – men också en träning som har förändrat Jamshids liv. När han började arbeta med hundar hade han svårt att röra sig och prata – och var dessutom hundrädd. Nu tränar han tre dagar i veckan, är glad och öppen och känner sig trygg med hundar.

TEXT: MATS NIHLÉN. FOTO: FREDRIK HAGBLOM.

–Jag mår mycket bättre och är både gladare och piggare, berättar Jamshid när han pustar ut efter dagens träningspass på Brandvakten i Malmö.

Malmö satsar på ”pedagogikhundar”

Brandvakten är en daglig verksamhet i kommunal regi för personer som har drabbats av hjärnskador i vuxen ålder, som drivs enligt LSS, en lag som ska garantera personer med ”omfattande och varaktiga funktionshinder” goda levnadsvillkor. Malmö är först i landet med att satsa på pedagogiska hundar i den dagliga verksamheten för hjärnskadade.

Pernilla Karlsson är rullstolsburen sedan hon drabbades av syrebrist i hjärnan vid ett hjärtstillestånd. Kontakten med Tina och de andra hundarna gör henne glad och lycklig.

En sjukgymnast, en arbetsterapeut, en aktivitetsledare, tre omsorgspedagoger – och sju hundar arbetar med deltagarna. Trafikolyckor, syrebrist efter hjärtstillestånd eller yttre våld är vanliga orsaker till hjärnskadorna. Många har en lång sjukdomstid bakom sig.

–Arbetet med hundarna stärker deras självkänsla och självförtroende och gör dem gladare och öppnare. Att träna med hundar är även bra för minnet och koncentrationen och det allmänna välbefinnandet ökar. Vi märker ständiga förbättringar, berättar sjukgymnasten Christina Ingvarsson och aktivitetsledaren Matilda Ström som tränar hjärnskadade med hjälp av sina hundar.

Både Christina och Matilda är vana hundmänniskor med egna hundar som deltar i arbetet med hjärnskadade. Christina, som även håller i lydnesskurser, har sju hundar, varav fyra används i verksamheten. Matilda, som är utbildad dressör, har tre hundar som alla deltar i arbetet.

–Det är viktigt att hundarna är trygga och stabila, säger Matilda. De måste vara med på noterna och inte bli irriterade om någon av misstag råkar trampa dem på tassen eller vara lite hårdhänt. Naturligtvis måste hundarna också vara vältränade och lydiga.

Schäfern Brix, cocker spanieln Tina, kinesiska nakenhunden Bosse, labradoren Mary samt Dash, Solo och Boy – alla springer spaniels – är i tjänst när vi besöker Brandvakten, som ligger i stadsdelen Hyllie intill K-märkta Sulegården.

Det nybyggda hundhuset har sex boxar möblerade med soffor och fätöljer, och två rastgårdar. Intill finns en stor äng och flera fotbollsplaner som används för hundträningen.

Hundträning bryter isolering

När vi träffar Jamshid ska han träna spårning med Brix, en stor vänlig schäfer, duktig på både sök, spår och skydd. Matte Matilda följer med till ängen där Jamshid har lagt ut ett spår och gömt en leksak. När Brix får kommando att börja spåra drar han iväg med en väldig fart och Jamshid får verkligen ligga i för att hänga med.

Det tar inte lång tid förrän Brix hittar ”bittet” och Jamshid klappar om honom.

–Träningen betyder oerhört mycket för mig, berättar han. Det är lätt att isolera sig efter en hjärnskada. Med Brix känner jag mig trygg och förstörd och jag mår mycket bättre, även fysiskt.

Jamshid berättar att han blev jagad och biten i benet av en hund i hemlandet Iran när han var i 13-årsåldern. Eftersom hunden misstänktes ha rabies fick han ta sprutor under femton dagar på ett sjukhus i Teheran.

– Jag klarade mig från rabies men blev rädd för hundar, berättar han. Det var först när jag kom hit och började träna som rädslan försvann. Nu är jag inte det minsta rädd längre och trivs med alla hundar, även om jag mest tränar med Brix.

Jamshid var inbunden när han kom första gången. Han hade svårt att röra sig och berättade aldrig om sig själv eller sin uppväxt i Iran. Nu är han social och öppen och pratar gärna om sitt gamla hemland. Han har också börjat på en utbildning.

När vi senare sitter och pratar med Jamshid i hundhuset kommer Francesca Wingårdh in för att börja sitt träningspass med cocker spanieln Tina. Precis som Jamshid var Francesca inbunden och orörlig innan hon kom till Brandvakten. Hon kände sig annorlunda och hade svårt att kommunicera och ha ögonkontakt med andra människor.

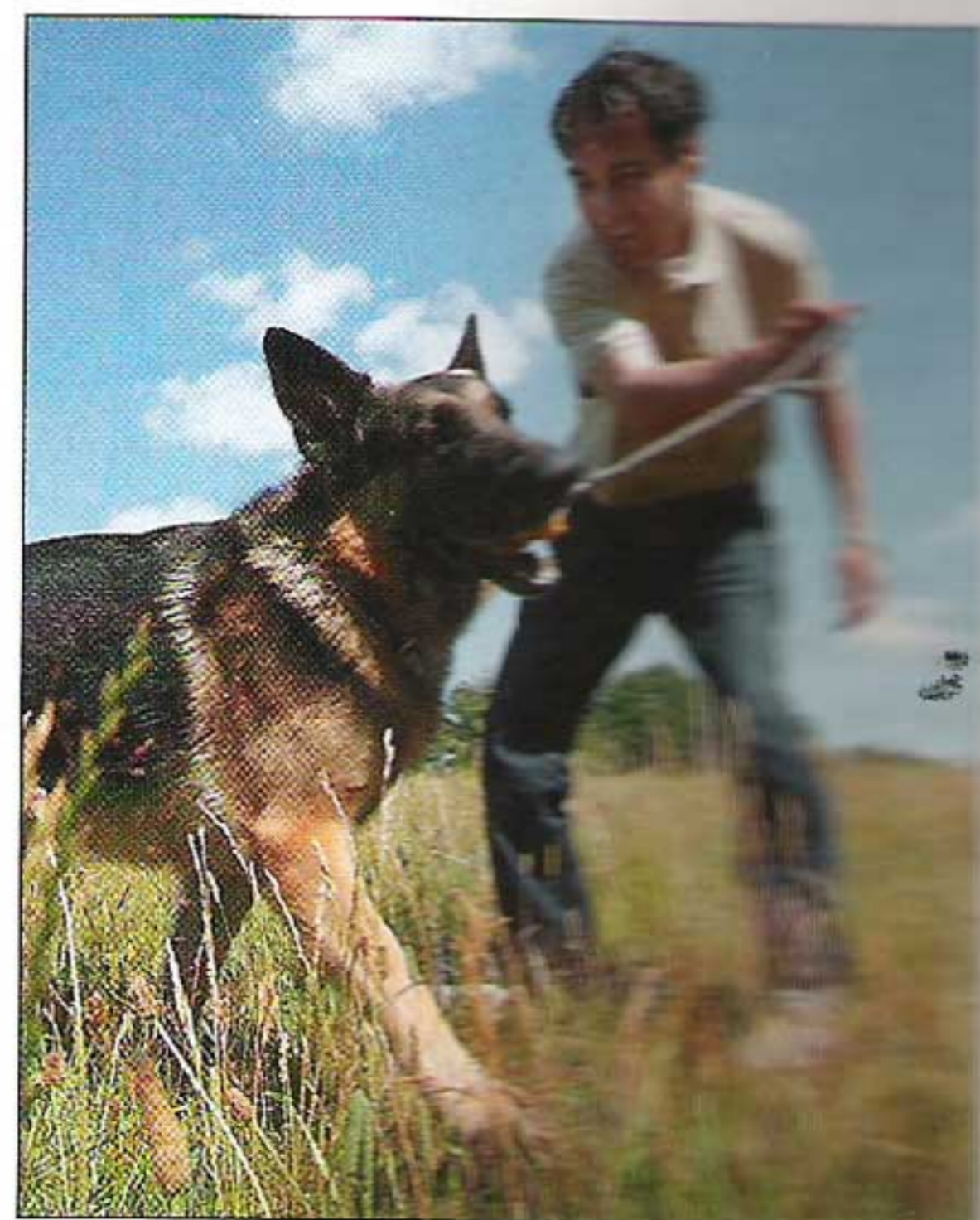
Tack vare kontakten med Tina och de an-

dra hundarna – inte minst nakenhunden Bosse är hon en helt annan människa i dag. Bosses pälslösa och annorlunda kropp väcker många känslor.

Kan snart gå själv

– Francesca kom hit och såg Bosse som också var annorlunda och lärde sig att möta hundarnas blickar, vilket gjorde att det kändes lättare att ha ögonkontakt med människor, berättar Christina. Det sociala samspelet börjar med hundarna. Erfarenheterna förs sedan över till det vanliga livet.

Francesca vaknade hjärnskadad efter tio dagars medvetslöshet. Sakta med säkert börjar hon nu återgå till livet. Hon går med hjälp av rollator och tränar upp styrkan och balansen med hjälp av sjukgymnastik där hundarna spelar en viktig roll. Efter ett halvårs träning klarar hon nu att balansera stående på ett knä.

Jamshid Memar tränar tre dagar i veckan. Han är glad och öppen och känner sig trygg med hundar.

Malmö är först i landet med att satsa på pedagogiska hundar i den dagliga verksamheten för hjärnskadade.

– Nu är det dags för sjukgymnastik, säger Christina och lägger ut en grön matta på golvet. "Usch, måste jag", suckar Francesca, som vet hur jobbigt det kan vara. Men när hon får höra att Tina ska hjälpa till är hon genast med på noterna.

"Världens bästa balansträning"

– Tina är så trevlig, säger hon glatt när cocker spanieln kommer springande och hoppar upp i hennes knä och slicker henne i ansiktet. Tillsammans gör de olika övningar där Francesca tränar muskler och balanssinne.

Träningspasset avslutas med att Francesca står på knä och borstar Tina som lutar sig mot henne och njuter i fulla drag.

– Att parera Tinas tio kilo samtidigt som hon borstar henne är världens bästa balanssträning, säger Christina. Det är också bra styrketräning för låren.

Många med hjärnskador blir självcentrerade och har svårt att visa empati för andra. Även här betyder hundträningen mycket. Hundarna tillåter inte deltagarna att vara så självcentrerade. Hundarna tröstar och ger ömhet som många saknar.

1990 skadades Annika Lundberg svårt när den bil hon satt i kom över på fel sida av vägen och kolliderade med en annan bil.

– I 18 år har jag varit sjuk och många gånger har jag varit nära att ge upp. Men sen jag började här känns det mycket bättre, säger Annika när hon tillsammans med Matilda och nakenhunden Bosse och schäfern Brix är på väg till en av fotbollsplanerna för att träna kontaktövningar och lydning.

Annika Lundberg tränar lydning med Brix.

"Hundarna lär mig viktig ögonkontakt"

När hon kallar på hundarna får hon lära sig att använda rösten. Rösläget är lite mer bestämt när hon kallar på Brix och lite mjukare när hon ropar på Bosse. Hon har också ögonkontakt med hundarna.

– Ögonkontakten är det viktigaste, säger

hon. Det är lätt med hundar, men svårare med människor.

Annika berättar att hundarna lärt henne att tänka på andra också, och inte bara på sig själv. Hon praktiserar på en 4H-gård och tycker mycket om att rida. Livet känns betydligt bättre än tidigare.

Pernilla Karlsson är rullstolsburen sedan hon drabbades av syrebrist i hjärnan vid ett hjärtstillestånd under ett aerobicspass. Kontakten med Tina och de andra hundarna gör henne glad och lycklig.

Historierna om hundarnas positiva påverkan är många. Matilda och Christina ger några exempel. En deltagare sa: "Nu är jag inte orolig och deprimerad längre, utan känner mig trygg". En annan har upptäckt en helt ny värld under promenader med hundarna. En tredje trodde aldrig att han kunde träna hundar eftersom han hade svårt att tala och var orolig för att inte bli förstådd. När han lyckades styra hundarna med händerna blev han en helt annan människa.

– Man behöver inte träna med hundarna för att känna sig bättre, säger Matilda. En del nöjer sig med en promenad. För andra räcker det att sitta med hunden i famnen och kamma och borsta den. Närheten är otroligt viktig. Man kanske har haft familj tidigare som spruckit efter olyckan och behöver någon att krama och smeka.

Både Matilda och Christina är övertygade om att hundarna hjälper deltagarna till ett bättre liv – både psykiskt och fysiskt.

– Hundarna är våra bästa medarbetare, säger de.